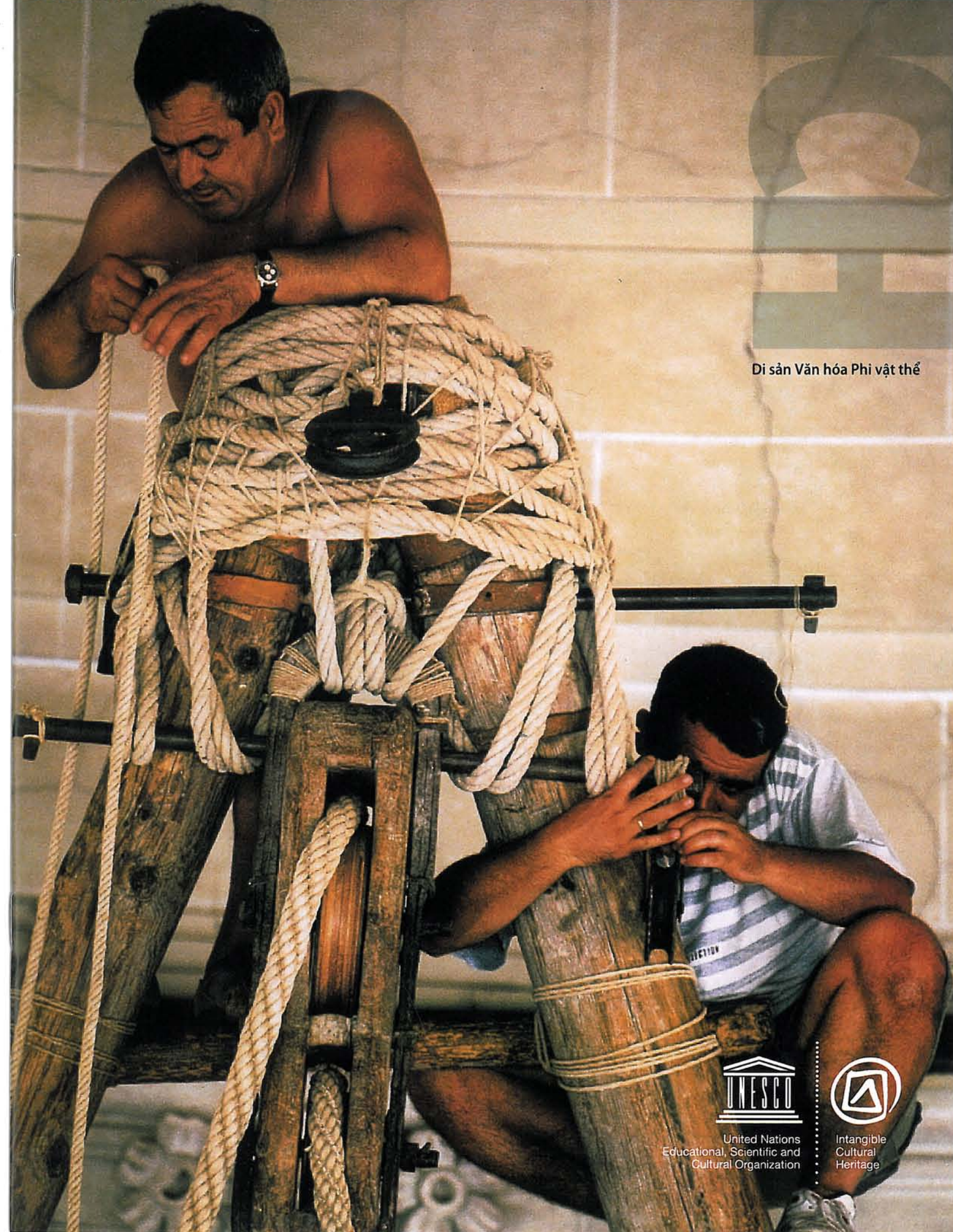

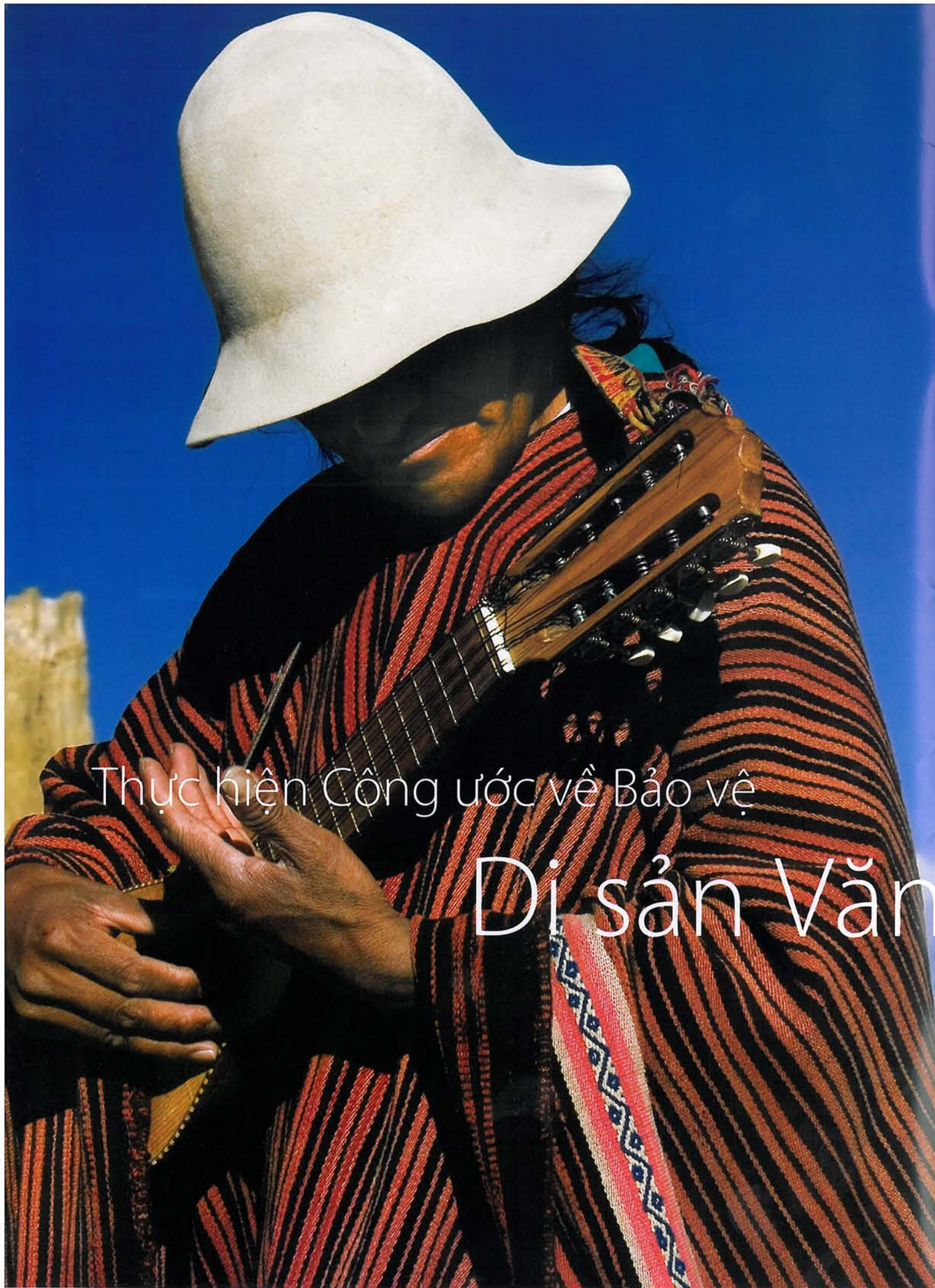
Di sản Văn hóa Phi vật thể

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

Intangible
Cultural
Heritage

Thực hiện Công ước về Bảo vệ

Di sản Văn hóa Phi vật thể

UNESCO

Tổ chức Văn hóa, Khoa học và Giáo dục của Liên Hợp Quốc (UNESCO), một cơ quan chuyên môn của Liên Hợp Quốc, được thành lập ngày 16 tháng 11 năm 1945, với nhiệm vụ thúc đẩy hợp tác quốc tế trong lĩnh vực giáo dục, khoa học, văn hóa và thông tin. UNESCO hoạt động như là một nơi thể nghiệm các ý tưởng đồng thời là cơ quan định ra chuẩn mực cho việc xây dựng những điều ước toàn cầu về các vấn đề đang nổi lên liên quan đến đạo đức và nguyên tắc ứng xử. Tổ chức này cũng vận hành như là một trung tâm trao đổi – để phổ biến và chia sẻ thông tin, tri thức, đồng thời giúp các Quốc gia thành viên phát triển năng lực về con người và thể chế của họ. Thông qua các chiến lược và hoạt động của mình, UNESCO tích cực theo đuổi các mục tiêu Phát triển Thiên niên kỷ, đặc biệt là những mục tiêu nhằm giảm một nửa tỉ lệ những người sống trong cảnh nghèo cùng cực ở các nước đang phát triển; đạt phổ cập giáo dục tiểu học ở tất cả các nước; tới năm 2015 xóa bỏ sự bất bình đẳng về giới trong giáo dục tiểu học và trung học; và giúp các nước thực hiện chiến lược quốc gia cho phát triển bền vững tiến tới năm 2015 đảo ngược chiều hướng thất thoát tài nguyên môi trường hiện nay.

Ảnh © T. Fernandez

Bộ phận Văn hóa là một trong những bộ phận thực hiện chương trình chuyên môn của UNESCO. Các hoạt động của nó phù hợp với chức năng nhiệm vụ chủ yếu của UNESCO (truyền bá vận động, nâng cao năng lực, xây dựng quy phạm, hợp tác quốc tế, chỉ dẫn – trao đổi thông tin và tri thức) thông qua việc bảo vệ, phục hồi và giữ gìn di sản; thông qua việc thực hiện hữu hiệu các chính sách văn hóa và phát triển các ngành công nghiệp văn hóa có tính bền vững ở các Quốc gia thành viên. Chương trình của Bộ phận này dựa trên những tiến bộ đạt được trong việc công nhận sự đa dạng văn hóa phục vụ cho phát triển bền vững của các dân tộc và xã hội, coi trọng cách tiếp cận tổng thể đối với việc bảo vệ và giữ gìn tất cả các loại hình di sản văn hóa, vật thể và phi vật thể.

☞ Di sản truyền khẩu của người Zápara ở Ecuador và Peru

☞ Người đàn ông Aymara chơi đàn charango truyền thống của Bolivia

Năm 2003, tại khóa họp lần thứ 32 của mình, Đại hội đồng UNESCO đã thông qua Công ước về bảo vệ di sản văn hóa phi vật thể. Công ước là kết quả của những nỗ lực lâu dài kể từ khi UNESCO được thành lập, nhiều báo cáo đã được soạn thảo và nhiều hội nghị được tổ chức nhằm nghiên cứu và công nhận tính đa dạng về bản sắc văn hóa của thế giới. Trong số những văn kiện quy chuẩn của UNESCO trong lĩnh vực văn hóa, Công ước 2003 là một trong những văn kiện chủ yếu để xây dựng và triển khai các hoạt động nhằm thúc đẩy sự đa dạng văn hóa.

Các mục tiêu và định nghĩa

Công ước 2003, văn kiện đa phương đầu tiên có tính ràng buộc đối với việc bảo vệ di sản văn hóa phi vật thể, trên cơ sở bổ sung các điều ước quốc tế hiện hành, các khuyến nghị và nghị quyết liên quan đến di sản văn hóa và thiên nhiên. Công ước là cơ sở để xây dựng các chính sách phản ánh tư duy quốc tế hiện nay trong việc giữ gìn sự đa dạng văn hóa và bảo vệ di sản văn hóa phi vật thể.

Công ước có bốn mục tiêu chính:

- **Bảo vệ** di sản văn hóa phi vật thể;
- **Đảm bảo sự tôn trọng** đối với di sản văn hóa phi vật thể của các cộng đồng, nhóm người và các cá nhân có liên quan;
- **Nâng cao nhận thức** ở cấp địa phương, quốc gia và quốc tế về tầm quan trọng của di sản văn hóa phi vật thể, và từ đó đảm bảo sự tôn trọng lẫn nhau;

- **Thúc đẩy** sự hợp tác và hỗ trợ quốc tế.

Theo mục đích của Công ước này, di sản văn hóa phi vật thể được hiểu là những tập quán, các hình thức thể hiện, biểu đạt, tri thức và kỹ năng – bao gồm cả công cụ, đồ vật, đồ tạo tác và các không gian văn hóa có liên quan đến di sản – mà các cộng đồng, nhóm người và các cá nhân công nhận là một phần di sản văn hóa của họ. Di sản có thể được thể hiện ở những hình thức như:

- **Các truyền thống và biểu đạt truyền khẩu, bao gồm cả ngôn ngữ với vai trò như là một phương tiện truyền tải di sản văn hóa phi vật thể;**
- **Các nghệ thuật trình diễn;**
- **Các tập quán xã hội, nghi thức và lễ hội;**
- **Tri thức và các tập tục liên quan đến tự nhiên và vũ trụ;**
- **Nghệ thuật thủ công truyền thống.**

Di sản văn hóa phi vật thể được lưu truyền từ thế hệ này sang thế hệ khác, không ngừng được các cộng đồng và các nhóm người tái tạo trong sự thích ứng với môi trường, với sự tác động qua lại giữa họ với tự nhiên, cũng như với lịch sử của cộng đồng, và tạo cho họ ý thức về bản sắc và sự kế thừa.

Công ước không đưa ra định nghĩa về cộng đồng vì nhận thấy rằng cộng đồng có đặc tính mở, không nhất thiết phải gắn với những địa điểm cụ thể. Họ có thể có ưu thế nổi trội mà cũng có thể không, và một cá thể có thể đồng thời thuộc về những cộng đồng khác nhau hoặc chuyển từ cộng đồng này sang cộng đồng khác. Theo Công ước, các cộng đồng, nhóm người, và trong một số trường hợp là các cá nhân, phải được thu hút một cách tích cực vào việc nhận diện và xác định đặc thù của di sản văn hóa phi vật thể của họ cũng như vào việc quản lý di sản bởi chính họ là những người tạo nên, tái tạo, duy trì và lưu truyền di sản đó.

Thuật ngữ ‘bảo vệ’ được nêu nổi bật để nhấn mạnh rằng mục tiêu chính của Công ước là đảm bảo sức sống lâu dài của di sản phi vật thể trong cộng đồng và nhóm người. Thuật ngữ ‘bảo vệ’ được định nghĩa trong Công ước là ‘những biện pháp nhằm đảm bảo sức sống của di sản văn hóa phi vật thể, bao gồm việc nhận diện, tư liệu hóa, nghiên cứu, bảo tồn, bảo vệ, củng cố, phát huy, truyền dạy, đặc biệt thông qua giáo dục chính quy và không chính quy, cũng như việc phục hồi những khía cạnh khác nhau của di sản này’.

Công ước tập trung vào những hình thức biểu đạt sống của di sản phi vật thể mà được các cộng đồng công nhận là quan trọng. Những biểu đạt này cho họ ý thức về bản sắc và sự kế thừa. Công ước không lập ra bất kỳ một hệ thống cấp bậc của di sản văn hóa phi vật thể, tất cả các biểu đạt đều được đánh giá và coi trọng như nhau. Công ước chỉ công nhận những biểu đạt của di sản văn hóa phi vật thể phù hợp với các văn kiện quốc tế hiện hành liên quan đến quyền con người, cũng như với yêu cầu về sự tôn trọng lẫn nhau giữa các cộng đồng, nhóm người và các cá nhân. Công ước cũng công nhận tầm quan trọng của di sản văn hóa phi

Ảnh © Zambia National Commission for UNESCO

vật thể với vai trò là một phương tiện để tăng cường sự cố kết trong xã hội, sự nhận thức đầy đủ về bản sắc văn hóa của các nhóm người khác và sự phát triển bền vững.

Về quan hệ với các văn kiện quy chuẩn quốc tế khác, Điều 3 của Công ước quy định rằng không có nội dung nào trong Công ước có thể được hiểu là (a) làm thay đổi tình trạng hoặc giảm bớt mức độ bảo vệ chiếu theo Công ước năm 1972 về Bảo vệ Di sản Văn hóa và Thiên nhiên Thế giới mà một di sản văn hóa phi vật thể có liên quan trực tiếp, hoặc (b) ảnh hưởng đến quyền và nghĩa vụ của các Quốc gia thành viên chiếu theo các văn kiện quốc tế liên quan đến quyền sở hữu trí tuệ.

Các cơ quan của Công ước

Đại hội đồng các Quốc gia thành viên của Công ước là cơ quan quyền lực cao nhất của Công ước. Đại hội đồng họp thường kỳ hai năm một lần và có thể nhóm họp các phiên bất thường nếu thấy cần thiết hoặc theo đề nghị của Ủy ban hay của ít nhất một phần ba số Quốc gia thành viên. Đại hội đồng đưa ra những định hướng chiến lược cho việc thực hiện Công ước và bầu 24 thành viên của Ủy ban Liên chính phủ về Bảo vệ Di sản Văn hóa Phi vật thể. Hai năm một lần, một nửa số thành viên của Ủy ban sẽ được thay mới. Nhằm phản ánh sự đa dạng về quan điểm và về các biện pháp bảo vệ liên quan đến di sản văn hóa phi vật thể trên khắp thế giới, Đại hội đồng đã quyết định áp dụng nguyên tắc phân bố công bằng theo khu vực địa lý cho việc bầu các thành viên Ủy ban. Số thành viên Ủy ban đại diện cho một khu vực tương ứng với số quốc gia từ khu vực đó đã phê chuẩn Công ước.

Ủy ban họp thường kỳ hàng năm và họp bất thường theo đề nghị của ít nhất hai phần ba số Quốc gia thành viên nằm trong Ủy ban. Các chức năng cơ bản của Ủy ban là:

- **vận động quảng bá cho các mục tiêu** của Công ước, hướng dẫn về những cách thực hành tốt nhất và đưa ra khuyến nghị về những biện pháp nhằm bảo vệ di sản văn hóa phi vật thể;

📍 Lễ hội hóa trang Makishi, Zambia

- **sử dụng các nguồn lực** của Quỹ Di sản văn hóa phi vật thể phù hợp với chỉ đạo và kế hoạch hai năm mà Đại hội đồng đã thông qua;

- **ghi tên** các di sản văn hóa phi vật thể được các Quốc gia thành viên đề xuất vào các Danh sách của Công ước được nêu tại các Điều 16 và 17;

- **Lựa chọn và triển khai** các chương trình, dự án và hoạt động mà các Quốc gia thành viên đề nghị và (được Ủy ban cho là) phản ánh tốt nhất những mục tiêu và nguyên tắc của Công ước như đã được đề cập tại Điều 18 của Công ước;

- **đề xuất** với Đại hội đồng việc ủy nhiệm những tổ chức phi chính phủ có thể đảm nhiệm các chức năng tư vấn cho Ủy ban.

Công ước cũng quy định rằng Ban thư ký của UNESCO sẽ hỗ trợ Đại hội đồng và Ủy ban chuẩn bị các tài liệu cho các cuộc họp và đảm bảo việc thực hiện các quyết định của hai cơ quan này.

Định hướng Hoạt động

Điều 7 của Công ước quy định rằng một trong những chức năng nhiệm vụ của Ủy ban là soạn thảo và đệ trình đề Đại hội đồng thông qua các Định hướng Hoạt động nhằm thực hiện Công ước. Đại hội đồng đã thông qua Định hướng Hoạt động đầu tiên vào tháng Sáu 2008, và sẽ tiếp tục hoàn chỉnh và sửa đổi văn bản này tại các cuộc họp trong tương lai.

Bên cạnh những điều khác, Định hướng Hoạt động chỉ ra những thủ tục cần phải tiến hành để đưa di sản phi vật thể vào các Danh sách của Công ước, việc hỗ trợ tài chính quốc tế, việc ủy nhiệm các tổ chức phi chính phủ hoạt động trong vai trò tư vấn cho Ủy ban hoặc việc lôi cuốn các cộng đồng tham gia thực hiện Công ước.

Ảnh © UNESCO / Anahit Mahayian
 ♪ Nghệ thuật làm bánh
 giá ở Lithuania

Các danh sách và chương trình phản ánh tốt nhất những nguyên tắc và mục tiêu của Công ước

Điều 17 của Công ước quy định việc xây dựng một Danh sách Di sản Văn hóa Phi vật thể cần được Bảo vệ Khẩn cấp (còn gọi là 'Danh sách Bảo vệ Khẩn cấp') để tiến hành những biện pháp bảo vệ thích hợp. Một danh sách khác, Danh sách Di sản Văn hóa Phi vật thể Đại diện của Nhân loại (còn gọi là 'Danh sách Đại diện') được đề ra nhằm nâng cao tính chất có thể nhận biết được của di sản văn hóa phi vật thể cũng như ý thức về tầm quan trọng của nó (Điều 16).

Chỉ có Quốc gia thành viên mới có thể đề cử những di sản văn hóa phi vật thể để đưa vào các Danh sách của Công ước. Các tiêu chí, thể thức và thủ tục đưa di sản vào các danh sách được trình bày trong Chương I của Định hướng Hoạt động.

Bên cạnh hai Danh sách này, Điều 18 của Công ước nêu rõ là, theo định kỳ, Ủy ban sẽ lựa chọn và triển khai những chương trình, dự án và hoạt

động bảo vệ (di sản) mà Ủy ban cho là phản ánh tốt nhất các nguyên tắc và mục tiêu của Công ước, trong khi có tính đến các nhu cầu đặc biệt của các nước đang phát triển. Sự hỗ trợ quốc tế cũng được dành cho những hoạt động bảo vệ này.

Hỗ trợ quốc tế

Để có khả năng hơn trong việc đạt tới những mục tiêu đề ra, Công ước cũng lập nên các cơ chế cho sự hợp tác và hỗ trợ quốc tế, đặc biệt là thông qua Quỹ Di sản văn hóa phi vật thể. Theo Chương II của Định hướng Hoạt động, công tác bảo vệ những di sản đã được đưa vào Danh sách Bảo vệ Khẩn cấp và lập các bản kiểm kê được ưu tiên đặc biệt trong việc cấp tiền tài trợ. Quỹ cũng được sử dụng cho việc hỗ trợ khẩn cấp, hoặc sự tham gia của các thành viên cộng đồng hoặc nhóm người và của các chuyên gia về di sản văn hóa phi vật thể vào các kỳ họp của Ủy ban. Tất cả các mẫu và thủ tục đề nghị hỗ trợ quốc tế có tại địa chỉ mạng

www.unesco.org/culture/ich/en/forms/.

Danh sách Bảo vệ Khẩn cấp: Các tiêu chí để di sản được đưa vào Danh sách

- U.1** U.1 Di sản được đề cử là một di sản văn hóa phi vật thể theo định nghĩa nêu tại Điều 2 của Công ước về Bảo vệ Di sản văn hóa phi vật thể.
- U.2** a) Di sản cần được bảo vệ khẩn cấp vì khả năng tồn tại của nó đang bị đe dọa bất chấp các nỗ lực của cộng đồng, nhóm người, hoặc cá nhân, trong một số trường hợp, và của (các) Quốc gia thành viên có liên quan; hoặc
 b) Di sản cần được bảo vệ hết sức cấp bách do có những mối đe dọa nghiêm trọng khiến di sản được cho là không thể tồn tại nếu không được bảo vệ tức thời.
- U.3** Các biện pháp bảo vệ được xây dựng chi tiết để có thể giúp cộng đồng, nhóm người hoặc các cá nhân có liên quan, nếu điều đó thích hợp, tiếp tục thực hành và lưu truyền di sản.
- U.4** Di sản được đề cử sau khi có sự tham gia rộng rãi nhất có thể được của cộng đồng, nhóm người hoặc cá nhân có liên quan, nếu điều đó thích hợp, và với sự đồng thuận trước, hoàn toàn tự nguyện và có hiểu biết của họ.
- U.5** Di sản nằm trong bản kiểm kê di sản văn hóa phi vật thể hiện có trên lãnh thổ của (các) Quốc gia thành viên đề cử.
- U.6** Trong những trường hợp hết sức cấp bách, (các) Quốc gia thành viên liên quan được tham khảo trước về việc đưa di sản vào Danh sách Bảo vệ khẩn cấp theo Điều 17.3 của Công ước.

Bên cạnh các khoản đóng góp thông thường theo quy định, các Quốc gia thành viên được khuyến khích đóng góp tự nguyện cho Quỹ, và các khoản đóng góp này được trông đợi sẽ đóng

một vai trò quan trọng trong việc thực hiện Công ước. Những đóng góp ngoài ngân sách từ các nguồn tài trợ khác nhau nâng cao năng lực của UNESCO trong việc xây dựng và thực hiện những

♪ Âm nhạc và lễ tế vua ở
 đền Jongmyo, Hàn Quốc

♪ Hát dân ca dài Urtiin
 Duu, Mông Cổ và Trung
 Quốc

Danh sách Đại diện: Các tiêu chí để di sản được đưa vào Danh sách

- R.1** Di sản được đề cử là một di sản văn hóa phi vật thể theo định nghĩa nêu tại Điều 2 của Công ước về Bảo vệ Di sản văn hóa phi vật thể.
- R.2** Việc đưa di sản vào Danh sách sẽ góp phần đảm bảo tính chất có thể nhận biết được, ý thức về tầm quan trọng của di sản văn hóa phi vật thể và đối thoại, qua đó phản ánh sự đa dạng văn hóa trên toàn thế giới và chứng tỏ tính sáng tạo của con người.
- R.3** Các biện pháp bảo vệ được xây dựng chi tiết để có thể bảo vệ và phát huy di sản.
- R.4** Di sản được đề cử sau khi có sự tham gia rộng rãi nhất có thể được của cộng đồng, nhóm người hoặc cá nhân có liên quan, nếu điều đó thích hợp, và với sự đồng thuận trước, hoàn toàn tự nguyện và có hiểu biết của họ.
- R.5** Di sản nằm trong bản kiểm kê di sản văn hóa phi vật thể hiện có trên lãnh thổ của (các) Quốc gia thành viên đề cử.

Ảnh © Cultural Properties Administration of Korea

Ảnh © ZED / Benoît Séguin

Ảnh © Instituto Nicaragüense de Cultura (INIC)

Ảnh © François-Xavier Freland / UNESCO

Kịch trào phúng El Güegüense, Nicaragua

Vũ điệu Vimbuza để chữa bệnh, Malawi

Điều 18: Các tiêu chí lựa chọn

- Chương trình, dự án hay hoạt động bao hàm việc bảo vệ (di sản) theo quy định tại Điều 2.3 của Công ước.
- Chương trình, dự án hay hoạt động đẩy mạnh sự phối hợp các nỗ lực bảo vệ di sản văn hóa phi vật thể ở cấp khu vực, tiểu khu vực và/hoặc quốc tế.
- Chương trình, dự án hay hoạt động phản ánh các nguyên tắc và mục tiêu của Công ước.
- Nếu đã hoàn thành, chương trình, dự án hay hoạt động chứng tỏ có hiệu quả trong việc góp phần nâng cao tính có thể nhận biết được của di sản liên quan. Nếu vẫn đang được tiến hành hoặc mới được dự kiến, nó có thể được trông đợi một cách hợp lý là sẽ đóng góp thực chất cho việc nâng cao tính có thể nhận biết được của di sản liên quan.
- Chương trình, dự án hay hoạt động đã hoặc sẽ được thực hiện với sự tham gia của cộng đồng, nhóm người, hoặc cá nhân có liên quan, nếu điều đó thích hợp, và với sự đồng thuận trước, hoàn toàn tự nguyện và có hiểu biết của họ.
- Tùy theo tình hình, chương trình, dự án hay hoạt động có thể là mô hình mẫu của tiểu khu vực, khu vực hoặc quốc tế về các hoạt động bảo vệ di sản.
- Các Quốc gia thành viên đề trình đề nghị, các cơ quan thực hiện, và cộng đồng, nhóm người hoặc cá nhân có liên quan, nếu điều đó thích hợp, sẵn sàng hợp tác trong việc phổ biến những cách thực hành tốt nhất, một khi chương trình, dự án hoặc hoạt động của họ được lựa chọn.
- Chương trình, dự án hay hoạt động có những kinh nghiệm mà có thể dễ dàng đánh giá được kết quả.
- Chương trình, dự án hay hoạt động chủ yếu có thể áp dụng cho những nhu cầu đặc biệt của các nước đang phát triển.

hoạt động và chương trình mới, và cũng củng cố và mở rộng các chương trình đang được tiến hành. Các thỏa thuận giữa UNESCO với một số Quốc gia Thành viên, trong đó có Nhật Bản, Na Uy, Tây Ban Nha, Italy, Bỉ, Hàn Quốc và Các Tiểu vương quốc Ả-rập, cũng như với Ủy ban châu Âu, đã đem lại những khoản đóng góp có ý nghĩa đối với sự nghiệp bảo vệ di sản văn hóa phi vật thể của thế giới.

Tham gia thực hiện Công ước

Chương III của Định hướng Hoạt động tập trung vào vai trò của các cộng đồng, nhóm người và trong trường hợp thích hợp là những cá nhân, cũng như các chuyên gia, các trung tâm chuyên môn và viện nghiên cứu trong việc thực hiện Công ước. Chương III cũng bao gồm các hướng dẫn về việc tham gia của các tổ chức phi chính phủ.

Công ước nói không cụ thể về các cộng đồng và nhóm người là chủ thể của truyền thống. Tinh thần của Công ước là các cộng đồng đó nên được coi như là một thực thể mở, không

nhất thiết phải gắn với những vùng lãnh thổ cụ thể. Vai trò trung tâm của họ trong việc thực hiện Công ước đã được bao hàm trong định nghĩa ở Điều 2.1 về di sản văn hóa phi vật thể. Điều 11, 13 và 15 của Công ước quy định rằng các Quốc gia thành viên phải có những biện pháp đảm bảo việc bảo vệ các di sản văn hóa phi vật thể hiện có trên lãnh thổ của họ, và đồng thời khuyến khích các cộng đồng, nhóm người và các tổ chức phi chính phủ có liên quan tham gia vào công tác nhận diện và định nghĩa các thành tố của mỗi di sản phi vật thể. Họ sẽ cố gắng đảm bảo sự tham gia rộng rãi nhất có thể được của các cộng đồng, nhóm người và cá nhân – những người sáng tạo, giữ gìn và lưu truyền di sản văn hóa phi vật thể trong khuôn khổ các hoạt động bảo vệ của mình – và tích cực lôi cuốn họ vào việc quản lý di sản đó.

Vai trò dành cho các cộng đồng và nhóm người trong Công ước được củng cố thêm trong Định hướng Hoạt động: ví dụ như, việc đưa di sản vào các Danh sách của Công ước hoặc vào các bản ghi nhận về những tập quán tốt không thể thực

Ảnh © Malaysian National Culture and Arts Department

hiện được nếu không có sự đồng thuận trước, hoàn toàn tự nguyện và có hiểu biết của cộng đồng hay nhóm người có liên quan. Sự tham gia của họ cũng phải có trong quá trình xây dựng và thực hiện các chương trình bảo vệ nhận được hỗ trợ quốc tế, và họ phải sẵn sàng hợp tác trong việc phổ biến những cách thực hành tốt nhất nếu chương trình, dự án hoặc hoạt động của họ được Ủy ban chọn là phản ánh tốt nhất các nguyên tắc và mục tiêu của Công ước. Bên cạnh rất nhiều điều khác, Định hướng Hoạt động cũng khuyến khích các Quốc gia thành viên lập cơ quan tư vấn hoặc cơ chế điều phối nhằm tạo thuận lợi cho sự tham gia của ba đối tượng nói trên, cũng như của các chuyên gia, các trung tâm chuyên môn và các viện nghiên cứu vào việc nhận diện và xác định giá trị của di sản văn hóa phi vật thể, vào việc lập các danh mục kiểm kê, soạn thảo chi tiết các chương trình, dự án và hoạt động, chuẩn bị các hồ sơ đề cử và đưa một di sản ra khỏi danh sách hoặc chuyển nó sang danh sách khác.

Các tổ chức phi chính phủ đã chứng tỏ năng lực, sự thành thạo về chuyên môn và kinh nghiệm trong lĩnh vực bảo vệ di sản văn hóa phi vật thể, và có các mục tiêu phù hợp với tinh thần của Công ước cũng như năng lực hoạt động có thể được ủy nhiệm đảm đương các chức năng tư vấn cho Ủy ban. Họ có thể được đề nghị đánh giá các hồ sơ đề cử di sản cho Danh sách Bảo vệ Khẩn cấp, các đề nghị được hỗ trợ quốc tế với số tiền hơn 25,000 đô-la Mỹ hoặc các chương trình, dự án và hoạt động được đề cập đến tại Điều 18 của Công ước. Các tiêu chí và thủ tục ủy nhiệm các tổ chức này được trình bày trong Chương III của Định hướng Hoạt động.

Báo cáo

Các Quốc gia thành viên phải nộp cho Ủy ban Liên chính phủ được lập ra theo Công ước báo cáo định kỳ về các biện pháp pháp chế, quy định cũng như các biện pháp khác đã được tiến hành nhằm thực hiện Công ước (Điều 29).

Kịch Mak Yong, Malaysia

☞ Nghệ thuật kể sử thi Akyns, Kyrgyzstan

☞ Hội họp Moussem hàng năm ở Tan-tan, Ma-rốc

Những báo cáo này cũng sẽ cung cấp thông tin về việc lập và cập nhật hóa các danh mục kiểm kê di sản văn hóa phi vật thể. Theo Chương IV của Định hướng Hoạt động, họ (các Quốc gia thành viên) sẽ nộp báo cáo chậm nhất là ngày 15 tháng 12 của năm thứ sáu kể từ sau khi quốc gia nộp văn kiện phê chuẩn, chấp nhận hoặc tán thành Công ước và cứ sáu năm một kể từ sau đó. Những báo cáo này cũng sẽ có cả các thông tin về tình trạng của các di sản văn hóa phi vật thể hiện có trên lãnh thổ Quốc gia và đã được đưa vào Danh sách Đại diện. Mỗi Quốc gia thành viên cũng sẽ gửi cho Ủy ban các báo cáo về tình trạng của các di sản văn hóa phi vật thể hiện có trên lãnh thổ nước đó và đã được đưa vào Danh sách Bảo vệ Khẩn cấp. Thông thường, những báo cáo này phải nộp chậm nhất là ngày 15 tháng 12 của năm thứ tư kể từ sau khi di sản được đưa vào danh sách và cứ bốn năm một lần kể từ sau đó.

Tính có thể nhận biết

Bên cạnh những biện pháp được thực hiện ở cấp quốc gia nhằm nâng cao nhận thức về tầm quan trọng của di sản văn hóa phi vật thể, một số biện pháp đã được Ủy ban tiến hành nhằm tăng thêm tính có thể nhận biết về ảnh hưởng của nó trên phạm vi toàn thế giới. Chẳng hạn như, Ủy ban đã có sáng kiến tạo ra một biểu tượng, điều sẽ làm tăng thêm khả năng được biết đến của Công ước và giúp nâng cao nhận thức về tầm quan trọng của việc bảo vệ di sản phi vật thể. Biểu tượng đã được Đại hội đồng chọn vào tháng 6 năm 2008. Ban thư ký duy trì địa chỉ mạng (www.unesco.org/culture/ich) nơi có thể tìm thấy tất cả các tài liệu và quyết định của các cuộc họp theo quy định của Công ước của Ủy ban và Đại hội đồng, cũng như các thông tin khác về di sản phi vật thể. Ban thư ký cũng bắt đầu tập hợp và sắp xếp thông tin về di sản văn hóa phi vật thể từ khắp nơi trên thế giới.

Trở thành Quốc gia thành viên

Các điều khoản của Công ước chỉ áp dụng trên lãnh thổ các Quốc gia là thành viên của Công ước, đó là những Quốc gia thành viên của UNESCO đã chính thức nộp văn kiện phê chuẩn (hoặc chấp thuận, tán thành hay tham gia) cho Tổng giám đốc UNESCO và nhờ vậy mà Công ước đã có hiệu lực.

Phê chuẩn là 'hành động quốc tế được gọi như vậy để chỉ việc một Quốc gia chính thức xác nhận ở bình diện quốc tế sự chấp thuận là nó sẽ bị ràng buộc bởi một điều ước' (Điều 2(1)(b) của Công ước Viên về Luật Điều ước). Chấp thuận, tán thành hoặc tham gia có hiệu lực pháp lý như phê chuẩn. Danh sách Các Quốc gia thành viên của Công ước luôn được cập nhật hóa và có ở địa chỉ www.unesco.org/culture/ich.

Công ước là một văn kiện 'thoảng' và đa số các điều khoản của nó được thể hiện bằng ngôn ngữ không mang tính mệnh lệnh, quy tắc, cho phép các chính phủ có sự linh hoạt trong cách tiếp cận của họ đối với việc thực hiện Công ước. Tuy nhiên, các Quốc gia thành viên phải có những biện pháp thích hợp ở cấp quốc gia và quốc tế nhằm khuyến khích và thúc đẩy mọi hình thức hợp tác quốc tế nhằm bảo vệ di sản văn hóa phi vật thể.

Các nghĩa vụ cụ thể được phác thảo trong Công ước và Định hướng Hoạt động nhằm thực hiện Công ước được tóm tắt dưới đây:

■ Công ước quy định các Quốc gia thành viên phải tiến hành những biện pháp cần thiết để đảm bảo việc bảo vệ di sản văn hóa phi vật thể hiện có trên lãnh thổ nước đó và để khuyến khích các cộng đồng, nhóm người và các tổ chức phi chính phủ có liên quan vào việc nhận diện và định nghĩa các thành tố của mỗi di sản phi vật thể đó. Để đảm bảo công tác nhận diện hướng tới việc bảo vệ di sản, các Quốc gia thành viên có nghĩa vụ phải lập một hoặc nhiều danh mục kiểm kê di sản văn hóa phi vật thể hiện có trên lãnh thổ họ, và thường xuyên cập nhật hóa các danh mục này. Trong khi các Điều 11 và 12 có tính chỉ định hơn các điều khác trong Công ước, chúng vẫn có độ linh hoạt đủ để một Quốc gia thành viên định đoạt cách thức mà họ sẽ xây dựng các danh mục kiểm kê. Quốc gia thành viên không bắt buộc phải lập danh mục kiểm kê trước khi phê chuẩn Công ước. Trái lại, việc xây dựng và cập nhật hóa các danh mục kiểm kê là một tiến trình diễn ra liên tục nhằm nhận diện với mục đích

đảm bảo việc lưu truyền di sản văn hóa phi vật thể.

■ Các Điều 13, 14 và 15 của Công ước đề xuất những biện pháp bảo vệ và nâng cao nhận thức mà Quốc gia thành viên nên cố gắng áp dụng, với sự tham gia rộng rãi nhất có thể được của các cộng đồng, nhóm người và trong trường hợp thích hợp là những cá nhân tạo nên, gìn giữ và lưu truyền di sản văn hóa phi vật thể.

■ Các Quốc gia thành viên phải đóng góp theo định kỳ cho Quỹ được lập ra theo Điều 25 của Công ước. Những Quốc gia thành viên không có tuyên bố được đề cập tại Điều 26.2 của Công ước đóng góp vào Quỹ, ít nhất hai năm một lần, 1% số tiền đóng góp của mỗi nước cho ngân sách thường xuyên của UNESCO. Những quốc gia có tuyên bố được đề cập tại Điều 26.2 nộp vào Quỹ, ít nhất hai năm một lần, khoản đóng góp bằng số tiền 1% đóng góp của họ cho ngân sách thường xuyên của UNESCO càng tốt.

☞ Kịch thần thoại ở Elche, Tây Ban Nha

Ảnh © UNESCO/ Michel Ravassard

Ảnh © Jaime Brottons

■ Quốc gia thành viên phải nộp cho Ủy ban báo cáo theo định kỳ về các biện pháp pháp chế, quy định cũng như các biện pháp khác đã được tiến hành nhằm thực hiện Công ước (Điều 29). Những báo cáo này cũng sẽ chứa đựng thông tin về tình trạng của tất cả các di sản văn hóa phi vật

thể hiện có trên lãnh thổ của Quốc gia và đã được đưa vào Danh sách Đại diện. Mỗi Quốc gia thành viên cũng sẽ nộp cho Ủy ban báo cáo về tình trạng của các di sản văn hóa phi vật thể hiện có trên lãnh thổ của mình và đã được đưa vào Danh sách Bảo vệ Khẩn cấp.

Quốc gia trở thành Thành viên của Công ước như thế nào?

Quốc gia hữu quan chính thức nộp văn kiện dưới đây cho Tổng thư ký UNESCO

Mẫu Văn kiện Phê chuẩn/Chấp thuận/Tán thành/Tham gia

CHÚNG TÔI

.....

.....

(TÊN CỦA NGƯỜI ĐỨNG ĐẦU NHÀ NƯỚC hoặc CHÍNH PHỦ hoặc
BỘ TRƯỞNG NGOẠI GIAO)

của (NƯỚC)

Sau khi đã xem và nghiên cứu kỹ CÔNG ƯỚC VỀ BẢO VỆ DI SẢN VĂN HÓA PHI VẬT THỂ (2003)

Với quyền lực được trao cho chúng tôi, đã chấp thuận Công ước và tán thành toàn bộ cũng như mỗi phần của Công ước, theo đúng các điều khoản trong đó,

Tuyên bố rằng chúng tôi phê chuẩn/chấp thuận/tán thành/tham gia Công ước nói trên theo các Điều 32 và 33 nằm trong văn kiện này, và cam kết là Công ước sẽ được tôn trọng tuyệt đối,

ĐỂ LÀM BẰNG, chúng tôi đã nộp văn kiện phê chuẩn/chấp thuận/tán thành/tham gia này, văn kiện mà chúng tôi đã đóng dấu của mình lên đó.

Làm tại (địa điểm)

Vào (ngày)

(Dấu)

(Chữ ký)

NGƯỜI ĐỨNG ĐẦU NHÀ NƯỚC/NGƯỜI ĐỨNG ĐẦU CHÍNH PHỦ/BỘ TRƯỞNG
NGOẠI GIAO

Được truyền dạy từ thế hệ này sang thế hệ khác, di sản văn hóa phi vật thể được các cộng đồng và các nhóm người không ngừng tái tạo, đồng thời hình thành trong họ một ý thức về bản sắc và sự kế tục, qua đó khích lệ thêm sự tôn trọng đối với sự đa dạng văn hóa và tính sáng tạo của con người.